

Naročnike sprašujemo »Kaj želimo pustiti za seboj?«

Intervju z Jano Kocbek

Zasnova in priprava pogovora: skupina Ženske v arhitekturi, ZAPS

Jana Kocbek (1972) skupaj z Davorjem Katušićem, življenjskim in poslovnim partnerjem, vodi mednarodno slovensko-hrvaško arhitekturno pisarno KatušićKocbek Arhitekti. Diplomirala je na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani leta 1999, pred diplomo (1997) je študirala na Arhitekturni akademiji v Mendrisiu, v posebnem studiu Petra Zumthorja, po diplomi pa je dve leti delala v arhitekturnem biroju De Architekten Cie v Amsterdamu. Leta 2004 je začela sodelovati s Produkcijo 004 v Zagrebu, od leta 2010 pa je partnerica v biroju KatušićKocbek Arhitekti (Ljubljana/Zagreb). Arhitekturni biro srednje velikosti se ponša z velikim številom izvedenih projektov, tudi večjih in kompleksnejših, s predavanji oziroma predstavitvami del v različnih strokovnih revijah in na simpozijih, z nagradami na natečajih doma in v tujini ter z vrsto prestižnih nacionalnih in mednarodnih nagrad: med drugim je prejel dva zlata svinčnika ZAPS, nominacijo za nagrado Miesa van der Roheja, nagrado v kategoriji družbenih zgradb na festivalu WAF (World Architecture Festival), 2. nagrado na 47. zagrebškem salonu in nagrado Viktorja Kovačiča.

© Miha Fras

Življenje vas je po diplomi zaneslo v Zagreb, kjer ste začeli sodelovati s svojim življenjskim in poslovnim partnerjem Davorjem Katušićem.

Kako je tekla vaša poslovna pot?

Po nekajletnem delu v projektivnih pisarnah v tujini in doma sem se pet let po diplomi zaradi osebnih razlogov preselila v Zagreb. Imela sem srečo, da sem se priključila mladi multidisciplinarni pisarni Produkcija 004. Po znani krizi v gradbeništvu in stroki sva z Davorjem ustanovila svoje podjetje in projektivni pisarni v Ljubljani in Zagrebu. V obeh mestih zaposlujemo deset kreativnih in nadobudnih mladih projektantk in projektantov iz Hrvaške, Slovenije in tujine. Kot zanimivost naj povem, da se struktura zaposlenih (glede na spol) spreminja; trenutno sva v obeh pisarnah le dve arhitektki, pred leti pa je bil Davor v manjšini.

Kako poteka sodelovanje med enotama v ločenih državah?

Kakšna je dinamika dela v dveh pisarnah na razdalji 150 km?

V obeh pisarnah delujemo po načelih, ki so vsem skupna. Vsak projekt od začetka snujemo vsi, odgovornost seveda prevzemajo glavni projektanti. Po začetnih analizah, skupnih »brainstormingih« in raziskavah vodenje projekta prevzame eden od projektantov. Redno vsi skupaj sodelujemo na mejnikih projektov. Včasih sodelujemo tudi z drugimi arhitekturnimi pisarnami (objekt JGL, masterplan za Racetinovac, nova Slovenska cesta, prenova Cankarjeve ceste ...).

Dela si glede na tipologije prav strogo ne delimo, zaradi dela v BIM-u vsi sodelujemo pri vseh projektih. Ob pomanjkanju časa in zaradi lovljenja rokov včasih vsi končujemo isti model in se celotna pisarna ukvarja z istim projektom. Seveda ima vsak projekt svojega vodjo, a pri pomembnih delih projektiranja sodelujemo vsi.

Privilegij velikosti in dveh mest je v tem, da lahko vsak zaposleni redno spremlja razvoj projektov. Zaradi dinamike dela zagovarjamo stališče, da obe pisarni sodelujeta pri vseh projektih, kar nam omogoča tudi programska oprema. Medsebojno dopolnjevanje v vseh smereh je dobrodošlo in soustvarja pisarniško dinamiko, edina hierarhija, ki obstaja, je hierarhija odgovornosti.

© KatusićKocbek Arhitekti

Natečajni elaborat za ureditev zgodovinskega jedra mesta Novigrad – Cittanova, KatusićKocbek Arhitekti

Rekonstrukcija in prenova stanovanja R, Zagreb

© Damir Fabijanić

Paviljon Dojmi, Kotor, Črna gora (zlati svinčnik)

»Imava srečo in privilegij, da se pri nas zaposlujejo mladi, nadobudni projektanti z vseh vetrov, ki z veseljem sodelujejo tudi v skupinah za natečaje.«

Kako izbirate sodelavce, kakšni so odnosi znotraj pisarn, pa tudi navzven?

Imava srečo in privilegij, da se pri nas zaposlujejo mladi, nadobudni projektanti z vseh vetrov, ki z veseljem sodelujejo tudi v skupinah za natečaje. Vsako leto se odzovemo na nekaj razpisov. Zmage in nagrade ali priznanja na natečajih nam dajejo dodatno spodbudo in zagon ter motivacijo za reševanje težav, s katerimi se vsakodnevno srečujemo pri delu.

Od začetka delovanja nama je uspelo sestaviti močno, medsebojno dobro povezano in razvejeno mrežo zunanjih strokovnih sodelavcev. Situacijo življenja in dela v dveh mestih in dveh državah izkorišča za mednarodna povezovanja in sodelovanja s sodelavci z različnih področij.

Naročnikov si ne moremo izbirati, naše delo nam prinaša naročnike vseh vrst, zasebne, javne, domače ali iz tujine. In vsako sodelovanje je za naju nova izkušnja. Najlepše je delati za tiste naročnike, ki se vračajo, in za naročnike, ki projekt vidijo kot skupen izziv. Iz mnogih sodelovanj so ostala lepa in bogata prijateljstva.

Znani ste po kar veliki produkciji in kompleksnih projektih večjega merila.

Ukvarjamo se s projektiranjem v različnih merilih, od posebnega povišstva (molilna klop za cerkev), enodružinskih hiš, laboratorijev, zdravstvenih ustanov do urbanističnih načrtov. Najraje se ukvarjamo s projekti, kjer investitorji poglobljeno sodelujejo z nami, in s projekti večjih meril, družbenega pomena; tako družbi, v kateri živimo, z veseljem vračamo to, kar znamo delati – npr. projektirati humane in funkcionalne zdravstvene ustanove (bolnišnice, klinike, laboratorije ...), vpete v urbano tkivo.

Ker se turizem razvija s svetlobno hitrostjo, je poleg zdravstvenih ustanov neizogibno tudi delo na področju turističnih tipologij. Rišemo vse – od urbanističnih načrtov do projektov naselij in kampov.

V tem segmentu smo posebej odgovorno prevzeli tudi vlogo edukatorjev naročnikov, ki investirajo v dragoceni obalni pas. Oblikovanje bivalnih prostorov in različnih stanovanjskih tipologij je vse od začetka našega delovanja vseprisotno v obeh pisarnah.

Arhitektura je neločljivo povezana z ustvarjalnostjo.

Kaj je za vas ustvarjalnost?

Naš poklic je mnogoplasten in čudovit, ker lahko ustvarjamo v vseh plasteh in segmentih, v pisarni, na gradbišču in doma. Ustvarjalnost pomeni proces, pot, ki se konča, ko načrtovana zgradba ali oblikovani kos zaživi za svoje uporabnike ali z njimi. Ustvarjanje je kreativno sestavljanje želja naročnikov, danosti prostora, prostorskih konceptov projektantov in lastnosti materialov, vse skupaj očiščeno s kompromisi, ki jih zahtevajo odločevalci glede prostora.

Ustvarjalnost v našem poklicu je večsmerni proces in nenehen dialog soustvarjalcev.

Kaj pa je vaš navdih?

Vse, kar me obkroža, me navdihuje, a tako, da od pričetka pandemije gledam v navdihujoče reči, poslušam navdihujoče zvoke in se srečujem z navdihujočimi ljudmi, od vsega, kar me obremenjuje, kar je toksično, pa se samozaščitniško obračam stran, zamižim in si zatisnem ušesa.

Navdihuje me moja družina, otroka s svojimi opažanji glede sveta ter iskrenim raziskovanjem in spoznavanjem življenja, sveta in medsebojnih odnosov. Navdihuje me spoznavanje novih kultur in obiskovanje še neznanih krajev. Za piko na i pa zagotovo umetnost v vseh oblikah, od književnosti, likovne umetnosti do glasbe in sedme umetnosti. Eden pomembnejših zakladov navdiha je tudi narava, v vseh letnih časih, kjerkoli na svetu.

Kako pa vidite vlogo arhitekture?

Vloga arhitekture je precej večja, kot se zaveda marsikdo, ki ni arhitekt. Svoje naročnike vedno znova sprašujemo: »Kaj želimo pustiti za seboj?« To vprašanje bi si morali vsi odgovorno postavljati ob vsakem posegu v prostor. Vloga arhitekture je večplastna, kreira prostore, intimne in javne, ustvarja pogoje za življenje, delo, izobraževanje, rekreacijo ... Verjamem, da mora biti vloga arhitekture tudi edukativna. Včasih malo provokativna. In vsekakor mora arhitektura stremeti k napredku.

Arhitektura je način življenja in način bivanja. Z menoj je neprestano, na vsakem koraku. Je nenehno raziskovanje in preizpraševanje sveta okoli mene.

Kaj pa njena družbena vloga?

»Kaj želimo pustiti za seboj?« je moje in naše vprašanje ob vsakem projektu; najbolj me razveseli, kadar naše zgradbe zaživijo, kadar uporabniki iznajdljivo uporabljajo prostore, ki smo jih zanje oblikovali. In zanimivo je opazovati, kako se vsaka nova zgradba vpne v svoj locus; vloga vsake nove zgradbe, ko ta zaživi svoje življenje, je vedno nadgradnja načrtovanega.

Arhitektura s prostori, ki jih kreira, z materiali, ki jih uporablja, z dialogi, ki jih ustvarja, skupaj s svojo okolico oblikuje pogoje za življenje ljudi, uporabnikov prostorov in mimoidočih.

V času pandemije se je jasno pokazalo, kako pomembno vlogo ima arhitektura. Vse tipologije, od zdravstvenih in izobraževalnih ustanov do prostorov za bivanje in delo, potrebujejo »reset« ter odgovoren odgovor in razvoj novih tipologij. Jasno se je pokazalo, da so bivanjski prostori premalo povezani z odprtim prostorom. Prostori edukacije poleg novih elementov zunanjih površin za izobraževanje (nadkriti odprti prostori, vrtovi, igrišča in dvorišča) potrebujejo premislek o novih konceptih procesov izobraževanja.

Kako vidite prihodnost arhitekture?

Družba in svet trenutno doživljata velike pretrese. Napovedi, kam nas bodo spremembe družbe in ekonomije, ki jih povzročata pandemija, pripekljale, so negotove. Kaj bodo prihajajoče spremembe pomenile za prihodnost arhitekture? Odgovarjati bo morala z novimi tipologijami, ki bodo omogočale sobivanje z novim virusom, odgovarjati bo morala na zahtevo po zmanjševanju okoljskega odtisa, na ekonomske spremembe, sociološke spremembe ...

Zagotovo smo arhitekti snovalci, ki morajo tudi vizionarsko predvidevati družbene spremembe.

Arhitekturni poklic je vizionarski, kompleksen in raznolik.

Kaj so po vašem mnenju največji izzivi našega poklica?

Želim si, da bi se naročniki, bodisi zasebni bodisi javni, bolj zavedali vrednosti (večplastne) kakovostne arhitekture oz. projektne dokumentacije. Naša vloga ni samo projektiranje »dobre arhitekture«, vodimo in usklajujemo celoten proces projektiranja in pridobivanja dovoljenj ter ne nazadnje pripravljamo dokumentacijo za razpise oz. pridobivanje izvajalcev.

Številni naročniki se vseh naših vlog ne zavedajo in prehitro podležejo manipulacijam izvajalcev.

Kaj menite o vlogi žensk v arhitekturi? Je mogoče vloge deliti na splošno po spolu ali gre po vašem mnenju bolj za prispevek, povezan z osebnostjo človeka?

Vloge žensk v arhitekturi ne bi razlikovala od vloge moških.

Ne spominjam se kakega neprijetnega dogodka, povezanega z dejstvom, da sem arhitektka. Na podlagi najine izkušnje in načina dela lahko rečem, da se z Davorjem dopolnjujeva in drug od drugega učiva; od njega se učim širokega pogleda, on od mene pogleda od blizu in osredotočanja na detajle. Ne zanikam dejstva, da smo si moški in ženske različni. Zato zagovarjam naše sodelovanje, saj se lahko zaradi vseh razlik odlično dopolnjujemo.

Pri našem delu sta zelo pomembna povezovanje in sodelovanje, saj sta ključna za uspešno izvedbo velikih projektov. Za uspešno sodelovanje mora biti izpolnjen osnovni pogoj – brezpogojno medsebojno spoštovanje.

Kako vama, dvema predanima arhitektoma, nosilcema ne tako majhnega biroja, uspeva kombinirati delo in družinsko življenje?

Kako si delita vloge doma?

Lahko bi rekla, da je usklajevanje družinskega življenja, materinstva in profesionalnega življenja kar velik izziv. Vsakič, ko si oddahneva, da vse lepo teče, nam življenje prinese nove izzive. Brez pomoči pri gospodinjstkih opravilih in skrbi za otroka bi zagotovo imela malo časa za delo v pisarni oziroma opravljanje poklica (no, dan je vseeno mnogokrat prekratek). Seveda si nekatera opravila razdeliva po načelu, komu opravilo bolj »leži«. Recepta za usklajevanje dela in družinskega življenja ni, vendar je izzive precej lažje reševati s pozitivne perspektive, z veliko optimizma in pozitivne energije.

Pravite, da je poklic za vas način življenja – ne le vašega, pač pa celotne družine. Kaj je tisto zadoščenje, ki ga prinaša?

Vsakič, ko naročnik razume naše koncepte, prizadevanja in je zadovoljen s projektom (ne glede na fazo ali tip projekta), je to zame zadoščenje, vsakič, ko dobimo nagrado ali priznanje na arhitekturnem natečaju, smo vsi srečni (saj nagrado podeljuje stroka); vsakič, ko izvajalci pravilno in dobro izdelajo naše detajle, mi to pomeni zadoščenje; prav tako vedno, kadar vidim, kako zasebni naročniki zaživijo in uživajo v novih prostorih; vsakokrat, kadar javni naročnik zavzeto sodeluje pri procesu, sem vesela, ne nazadnje pa nam nagrado in zadoščenje pomenijo tudi stanovske nagrade in objave v strokovnih revijah, na platformah in v literaturi.

Ste kljub temu kdaj razmišljali, da bi opustili svoj poklic?

Da, zgodi se včasih, ko gre vse narobe; ko naročniki ne razumejo, ko izvajalci ne znajo (ne želijo) narediti, ko referenti zahtevajo kozmetične popravke projektne dokumentacije. Ali pa ko je investicija podcenjena in od nas zahtevajo nemogoče.

Imate nasvet za mlade arhitektke, ki šele vstopajo v svet arhitekturnega poklica? Se pogoji za mlade arhitekete in arhitektke razlikujejo?

Ne bi se omejevala samo na arhitektke; vsem mladim bi svetovala, naj na pot svojega poklica stopijo optimistično in predano, zavedajoč se, da ni posejana z rožicami, a da je zadoščenje ob dobri realizaciji, zadovoljnem naročniku in morda še priznanju stroke največja nagrada za predanost.

Ali pri svojem delu kot ženska pogrešate kakšno posebno podporo?

Ali predvsem opažate, kaj bi potrebovala stroka kot celota?

Ponovno se ne bi omejevala samo na ženske; naš ZAPS odlično deluje in menim, da bi morda v svoj program lahko dodal del, ki bi mladim kolegom ponujal pravno pomoč, starejši kolegi pa bi lahko v obliki mentorstva svetovali pri težavah, kadar mladi projektanti nanje naletijo.

Ali obstaja kaj, za kar pa bi se vam zdelo, da bi arhitektkam koristilo?

Kakšno je vaše mnenje o posebnih nagradah za ženske?

Skupina Ženske v arhitekturi je posebna nagrada za vse arhitektke. Hvaležna sem vam, da govorite v imenu vseh nas in ozaveščate javnost. Menim, da projektantke ne potrebujemo posebne nagrade, saj je na majhnem prostoru, kot je Slovenija, dovolj stanovskih nagrad. Bom pa vesela vsake okroglice mize ali kakšnega drugega dogodka, ki ga boste pripravile.

»Na podlagi najine izkušnje in načina dela lahko rečem, da se z Davorjem dopolnjujeva in drug od drugega učiva; od njega se učim širokega pogleda, on od mene pogleda od blizu in osredotočanja na detajle. Ne zanikam dejstva, da smo si moški in ženske različni. Zato zagovarjam naše sodelovanje, saj se lahko zaradi vseh razlik odlično dopolnjujemo.«